

Oponentský posudok dizertačnej práce

Dizertantka: Ing. arch. Lenka Dočekalová, Fakulta architektury, Vysoké učení technické v Brne

Vedúci práce: prof. Ing. arch. Vladimír Šlapeta, DrSc.

Téma: Rodinný dom v Československu po roku 1945.

Dizertačná práca Lenky Dočekalovej pojednáva o problematike československého rodinného domu v období rokov 1945-1990. Táto téma vo vzťahu k danému časovému obdobiu nebola podrobnejšie a komplexnejšie doteraz spracovaná. V kontexte spoločensko-ekonomického vývoja má nepochybne svoje špecifiká a osobité vývojové charakteristiky. Povojnové obdobie bolo spojené so zmenou východísk a priorít v oblasti bytovej výstavby. Rodinný dom, ktorý dovtedy prevládal sa dostal do tieňa hromadnej bytovej výstavby a jeho zdravý a prirodzený vývoj bol v určitom období úplne potlačený. Zlatá éra funkcionalizmu, ktorá v tejto oblasti priniesla rad architektonických klenotov v podobe hodnotných rodinných víl, bola neskorším totalitným režimom úplne zabudnutá a uprednostňovaná bola kolektívna bytová výstavba. Typologický druh vily na dlhé obdobie z architektonickej produkcie takmer úplne zmizol.

V tomto kontexte je **dizertačná práca aktuálna** a prínosná. Mapuje práve obdobie, kedy rodinný dom nebol síce v bytovej výstavbe hlavným preferovaným typologickým druhom, ale napriek tomu sa dostával do projektovej prípravy smerných dvojročných plánov. Dizertačná práca veľmi podrobne mapuje a analyticky posudzuje predovšetkým skupinové formy radových rodinných domov, ktoré sa stali súčasťou návrhov nových urbanistických obytných zón. V 70-tych rokoch 20.storočia bolo realizované väčšie množstvo kvalitných a efektívnych foriem radovej bytovej výstavby, ktoré dizertantka v práci podrobne analyzuje a hľadá odpoveď na otázku:

“Zda se autorům podařilo realizovat původní ideje, navzdory dobovým legislativním omezením, a zda by poznání těchto hodnot mohlo být cenné i pro soudobou tvorbu?”

Prínosom dizertačnej práce je **podrobný rozbor** jednotlivých foriem radových rodinných domov a následné zavedenie typov radových domov (hlboký typ, široký typ, átriová forma, typ kombinovaný), ktoré používa potom ako **nový teoretický nástroj hodnotenia**. Vhodne sa opiera o početné štúdie a **realizácie Františka Jecha**, ktorý sa zaoberal hustotou zástavby. Upozorňuje na mnohé jeho inovatívne zastavovacie plány a riešenia.

Hodnotí a rozoberá tému typizácie a prefabrikácie, ktorá výrazne ovplyvňovala trendy vo výstavbe rodinných domov. Odkazuje sa aj na významnú teoretickú prácu **Dušana Samuela Jurkoviča**: Skladacie rodinné domy z pálených tehliarskych výrobkov. Dizertantka v tejto súvislosti rozoberá aj príklady montovaných rodinných domov - tzv. “Fínske domky” a montované rodinné domy zn. Okal (Rudné doly, Jeseník).

Výskum dizertantky sprevádza aj **sledovanie sociálno-ekonomického kontextu**. Tu vhodne narába s názormi Kimberly Zarecor a jej prácou Utváranie socialistickej modernity. V kapitole 3: Zmeny v architektúre po roku 1945 prínosným spôsobom **hodnotí situáciu povojnového Československa** a predovšetkým spôsob ako nový štát pristupoval k riešeniu bytovej otázky. Zdôrazňuje nástup typizácie, industrializácie stavebníctva, vzniku zásad sociálneho programu, štandardizovaných bytov ale aj myšlienok hnutia ženskej organizácie "Osvobozená domácnosť". To všetko formovalo nové názory a následne aj spôsob bytovej výstavby. V kapitole 4. Špecifiká výstavby rodinného bývania sa sústreďuje hlavne na zhodnotenie štátnej podpory výstavby rodinných domov, ktorá bola nastavená predovšetkým na typizované a štandardizované projekty. Tieto potom hodnoty v kapitole 5: Charakteristika radového bývania v období 1950-1990. Prichádza k názoru, s ktorým je možné súhlasiť: *"Vlivem celostátní typizace a standardizace zaplnili celé území podobné typy domů, s identickými prvky a motivy. Navzdory jisté monotónnosti ve výrazu řadových domů, se objevili skupiny staveb, které je možné v českém prostředí sedmdesátých let považovat za výjimečné."*

V ďalšej časti práce autorka potom svedomito analyzuje práve tie kvalitné vybrané štúdie a realizácie radového rodinného bývania z obdobia rokov 1950-1989 (kapitola 6). Kládne si správnu otázku: *"...zda posudzované soubory obsahují charakteristické prvky, které překračují dobový průměr, a zda by tyto hodnoty mohly být cenné i pro současnou tvorbu?"*

Ťažiskovo hodnotí projekty pražskej Baby I, II, zástavbu v Břeclavy - Poštornej a v bratislavskej Dúbravke. Sumarizuje pozitíva urbanistických koncepcií, ktorých cieľom bolo podporiť sociálnu interakciu obyvateľov a vytvárať verejný priestor a vyhodnocuje najčastejšie používanie radového typu rodinného domu s hlbokou dispozíciou.

Tu by bolo vhodné podrobnejšie predstaviť konkrétne hodnoty, ktoré prekročili v tej dobe dobový priemer - verejné a poloverejné priestory, dopravné riešenie, dispozície a veľkosti rodinných domov, architektonické tvaroslovie a podobne.

Prínosom tejto časti práce je aj upozornenie na problémy s udržaním hodnôt v území a dôležitosť ich ochrany, keďže v mnohých prípadoch prichádza k necitlivým zásahom a nevhodným farebným riešením v jednotlivých rodinných domov v spomínaných súboroch. Taktiež by bolo žiaduce na tomto mieste venovať sa ich podrobnejšiemu zmapovaniu.

V záverečnej časti práci autorka stručne charakterizuje súčasnosť, obdobie po roku 1990. Poukazuje na paradox, ktorý sa prejavuje predovšetkým v súčasných suburbiách, slovami architekta Michala Kohouta: *"extrémně individualizované prostředí je rovnako nežádoucí jako to dokonalé unifikované"*. Opäť hodnotí aktuálnu katalógovú produkciu rodinných domov, hlavne v Čechách hodne používaný typ Klasik a Progres (výstavba v Hostivci pri Prahe). Chýba tu však kritickejší pohľad na túto "rozbujnелú" výstavbu ako aj porovnanie s katalógovými projektami, ktoré boli spracované v 70-tych rokoch 20.storočia a ich kvalita bola podstatne vyššia ako tých súčasných. Problematika rezidenčnej suburbanizácie je však oblasť, ktorá by si zaslúžila samostatný výskum. Autorka sa v tejto časti skôr, ako na kritický postoj, zamerala na zmapovanie súčasných ojedinelých realizácií skupinovej formy rodinných domov (pražskú obytnú kolóniu Pod Kozincem, Na Lhotách, Červenú skálu, Husinec, ostravský súbor v Slezkej Ostrave).

Celková úroveň dizertačnej práce po formálnej i jazykovej stránke je veľmi dobrá. Má dostatok vhodne spracovaných grafických príloh. Autorka v plnom rozsahu splnila stanovený cieľ dizertačnej práce a preukázala schopnosť vedecky pracovať a používať vedecké metódy výskumu. Pracovala so značným množstvom odbornej literatúry, ktorá sa viaže na tému výskumu.

Prínos pre prax a rozvoj vedného odboru považujem hlavne v podrobnom zmapovaní, analýze a vyhodnotení skupinových foriem výstavby rodinných domov ako aj v definovaní viacerých typov radových rodinných domov. Určite by sa dalo v budúcnosti viac vyťažiť z analytickej fázy a pokúsiť sa v ďalšom výskume stanoviť obecné princípy a vzory, ktoré by a dali použiť aj v súčasnej praxi. Rovnako prínosné je upozornenie na dochované hodnoty existujúcich súborov skupinových foriem rodinných domov a ich požiadavka následnej ochrany.

Dizertačnú prácu **ODPORÚČAM** prijať podľa platných predpisov k obhajobe a po jej obhájení odporúčam Ing. arch. Lenke Dočekalovej prideliť vedecko - akademický titul: "philosophiae doctor" (PhD.).

V Bratislave 8.11. 2019

doc. Ing. arch. Andrea Bacová, PhD.